

Wróblewski, Andrzej Kajetan

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : Wspomnienia pośmiertne : Grzegorz Białkowski (1932-1989)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 52, 114-115

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Naukowego Warszawskiego, którego był członkiem rzeczywistym od 1982 r. Brał udział w seminariach, sam prowadził comiesięczne konwersatorium w Instytucie Fizyki Doświadczalnej. Zmarł nagle 16 czerwca 1989 r., pozostawiając po sobie bogaty dorobek w postaci publikacji naukowych, wykładów konferencyjnych i artykułów przeglądowych oraz popularnonaukowych. Pozostawił też grono wychowanków, dla których — jak napisał w swej *Autobiografii* — „Hoża staje się tym, czym była dla nas przez te wszystkie lata”.

Janusz A. Zakrzewski

GRZEGORZ BIAŁKOWSKI
(1932—1989)

Dnia 29 czerwca 1989 r. zmarł na zawał serca Grzegorz Białkowski, profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego i rektor tego Uniwersytetu od 1985 r., członek zwyczajny naszego Towarzystwa od 1983 r.

Profesor Białkowski (ur. 8 grudnia w Warszawie) był przede wszystkim fizykiem, takie bowiem studia ukończył w 1955 r. w Uniwersytecie Warszawskim, z którym związał całą swą późniejszą karierę akademicką. Doktoryzował się w

1959 r., habilitację uzyskał w 1965 r., a w roku 1971 został profesorem nadzwyczajnym fizyki teoretycznej. Ale Białkowski był także znanym poetą, popularyzatorem nauki, działaczem społecznym i politycznym. W wyborach 4 czerwca 1989 r. uzyskał mandat senatora z listy Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, ale nie zdążył już zasiąść w Senacie.

Badania fizyczne Białkowskiego dotyczyły silnych oddziaływań cząstek elementarnych przy wysokich energiach, m.in. opisu rozpraszania cząstek przy użyciu relacji dyspersyjnych, modelu podwójnych biegunów Reggego i modelu tłumionej kaskady dla oddziaływań hadronów z jądrami atomowymi. Ogłosił kilkadziesiąt prac w renomowanych czasopismach międzynarodowych, przedstawiał te prace na konferencjach i wykładał na zagranicznych uniwersytetach. Spośród Jego uczniów jeden uzyskał już tytuł profesora. Ponadto Białkowski opublikował znany podręcznik akademicki *Mechanika teoretyczna* (1974) oraz razem z prof. Ryszardem Sosnowskim monografię *Cząstki elementarne* (1971). Kierował Zakładem Fizyki Teoretycznej Wysokich Energii w Instytucie Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Warszawskiego.

Spośród prac z pogranicza popularyzacji i historii nauki najważniejsza jest Jego trylogia *Stare i nowe drogi fizyki* (1981—1985), w której Białkowski przedstawił rozwój historyczny najważniejszych idei fizycznych od starożytności do dziś; w książkach tych można znaleźć wiele cennych przemyśleń Autora.

Grzegorz Białkowski był utalentowanym i zapalonym dydaktykiem. Poza wspomnianymi podręcznikami akademickimi napisał (wraz z doświadczonymi nauczycielami fizyki) komplet podręczników fizyki dla czterech klas liceum o profilu humanistycznym. Podręczniki te zostały opracowane zgodnie z nowatorskim programem szkolnym, który Białkowski współtworzył. Tym dziełem wyszedł Grzegorz Białkowski daleko poza zwykłe ramy aktywności nauczyciela akademickiego. Przez wiele lat działał również aktywnie w celu podnoszenia kwalifikacji nauczycieli fizyki, współorganizował konferencje dydaktyczne i wygłaszał na nich referaty, prowadził też seminarium dydaktyczne dla nauczycieli.

Ważne miejsce w życiu Białkowskiego zajmowała poezja. Była dla Niego alternatywnym wyrazem spojrzenia na świat obok ścisłego języka fizyki. Pierwszy zbiór wierszy *Mgła* wydał w 1964 r., a potem przyszły: *Odwijanie ze źródła* (1967), *Przemienienie* (1973) i *Calopalenie* (1986). Był Białkowski także autorem wielu esejów z pogranicza nauki, filozofii i sztuki. Wszystkie Jego teksty cechuje klarowność myśli oraz precyzja i piękno stylu.

Ostatnią wreszcie stroną działalności tego wielowymiarowego człowieka było jego zaangażowanie się w organizację życia naukowego. Był współzałożycielem i pierwszym prezesem Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk (od 1981 r.). Po zawieszeniu i likwidacji Towarzystwa po stanie wojennym nie szczędził starań o jego ponowną rejestrację. W roku 1985 został wybrany rektorem Uniwersytetu Warszawskiego. Tak dobrze kierował uczelnią, że ponownie zwyciężył w wyborach w 1987 r.

Mimo wyraźnych sygnałów ze strony osłabionego organizmu nie przerwał wyteżonej pracy nawet po pierwszym przebytych zawale. Wrócił do służby społecznej, wziął udział w kampanii wyborczej do Senatu. Tego jednak było za dużo. Po krótkim pobycie w szpitalu odszedł w pełni sił twórczych.

Andrzej Kajetan Wróblewski